

во, Мукачево, В. Березний, Собранці, Михайлівці (с.152, № 97), Комарівці, Оноківці, Пудгород (с.157, № 100), Добронь, Загонь та ін. (158, № 101).

Читаючи листи, знаходимо відомості про вживання окремих слів: *гузир* – *гузир* «уживається при снопах», *воробель* – *воробок* – *воробець* – *воробчак* – *семинчур* – *семинчаник* «горобець», *чеснок* – *часнок* «часник», *мовити* – *бесідувати* – *говорити* «говорити», *прич* – *прич* «все» та ін.

У деяких листах порушуються питання про впливи на закарпатські говори інших говорів та мов (№ 94, 97, 99 та ін.) або ж міркування про деякі українські говори, зокрема гуцульські, лемківські, подільські та ін. (№ 87, 88, 99).

Фіксуються міркування мовознавців щодо окремих особливостей закарпатських говорів, зокрема фонетичних. Так, за спостереженнями І.Зілинського, «на Закарпатті менше послідовно виступають протези, ніж у Галичині. Брак протез повстав без сумніву під словацьким впливом, чи може це свідчить, що цей вплив (подібно як слово «лем», а може в парі з ним?, пішов далі на схід, ніж у Галичині? А навіть у Гуцулів виступає це явище (але чи ж би також під словацьким впливом?) не знаю, як та справа мається у румунів?» (с.146, № 94). Обидва вчені обмінюються інформацією щодо вимови окремих звуків, щодо наголосу, уточнюють критерії класифікації закарпатських говорів.

З листів довідуємось і про щоденні турботи, які були в обох науковців. З болем у душі читаєш

про переживання І.Зілинського, коли гестапо арештувало його сина Ореста.

Дуже добре, що М. Мушинка зберіг мову оригіналу листів, не виправляючи їх, згідно з сучасними правописними нормами. Тим самим ми маємо змогу ознайомитися із західноукраїнським варіантом літературної мови 1-ої пол. ХХ ст. Адже обидва мовознавці внесли чимало у дослідження не тільки діалектології, але й літературної мови та правопису, вони були авторами цілого ряду шкільних граматики та правописних довідників.

До надрукованих листів подані чіткі коментарі, які, за висловом упорядника книги, обмежені тільки найстислішою інформацією (с.20).

Опубліковані матеріали мають важливе значення для українського мовознавства. Їх можна назвати своєрідною хронікою однієї з галузей мовознавства – діалектології. Потрібно врахувати й те, що факти, зафіксовані мовознавцями у 20-30-их рр., у сучасних говірках цих місцевостей вже не фіксуються. А деякі села взагалі відсутні на географічній карті.

Читаючи ці листи, ще раз пересвідчуємося, що їх писали вдумливі люди, невтомні та енергійні науковці, широко обізнані з мовознавчими проблемами. З кожного листа ми можемо почерпнути багатий науковий матеріал, що несе надзвичайно цінну і корисну інформацію.

Ольга Миголінець,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

СЛОВНИК ГОВІРКИ МАРАМОРОСЬКОГО СЕЛА*

Наука про українську мову, про її живу народну основу не матиме належного обґрунтування без докладної характеристики говорів, які є важливим джерелом збагачення літературної мови. Швидкий розвиток діалектології української мови й лінгвістичної географії супроводиться активним збиранням діалектних матеріалів на всій території поширення українських говорів.

Актуальність діалектологічного дослідження зростає також залежно від того, якої діалектної території воно стосується, яка вага і значення того чи іншого ареалу для української діалектології. І карпатський регіон дає в розпорядження науковців-діалектологів вагомий мовні факти для розв'язання важливих проблем не тільки українистики, але й славістики.

Не є винятком у цьому плані й закарпатські говірки, що здавна привертають увагу дослідників своєю яскравою діалектною специфікою, збереженням низки архаїчних рис і одночасно наявністю багатьох інновацій, тривалими взаєминами з іншими спорідненими і неспорідненими мовами тощо. Цінність діалектних матеріалів, зібраних у цих говірках, є незаперечною. Саме тому видання 2008 р. «Словника закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» Івана Сабадоша стало важливою подією в науковому світі.

Зазначимо, що певна робота з укладання такого типу словників в Україні, безперечно, ведеться. На особливу увагу заслуговують лексикографічні праці, які репрезентують одну говірку чи групу говірок, напр.: «Матеріяли до гуцульського говору в Закарпатті: Говірка с.Барлебаш (Костилівка) району Рахів у 30-х рр. Словник із додатками» І. Жегуца (Мюнхен, 1999), «Словник гуцульського говору в Закарпатті» І. Жегуца та Ю. Піпаша (Мюнхен, 2001), «Словарь карпатоукраинского торуньского говора: с грамматическими образцами

* Сабадош Іван. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. – Ужгород: Ліра, 2008. – 480 с.

текстов» С. Ніколаєва та М. Толстої (Москва, 2001), «Словник говірки села Грабовець Стрийського району Львівської області» І. Друля (Луцьк, 2006), «Скарби гуцульського говору: Березови» М. Негрича (Львів, 2008) та ін.

Цю традицію діалектологічних досліджень в Україні продовжує і названий вище словник Івана Сабадоша.

«Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» відкриває передмова, в якій коротко висвітлено етапи лексикографічного опрацювання закарпатських говірок, з'ясовано специфіку словників однієї говірки (до таких належить і рецензована праця І. Сабадоша), а також охарактеризовано найголовніші фонетичні, морфологічні, синтаксичні та лексичні риси говірки села Сокирниця. Крім того, окремо подано інформацію про реєстр словника і структуру словникової статті, що орієнтує читача в матеріалі.

Словник охоплює понад 15, 9 тисяч діалектних слів (не враховуючи переважної більшості фонетичних варіантів), записаних автором протягом останніх 20–25 років у рідній говірці села Сокирниця, що належить до марамороського типу середньозакарпатського (закарпатського) говору південно-західного наріччя української мови. Рецензована праця є словником диференційного типу, оскільки подає мовні явища, відмінні від літературних.

Як зазначає І. Сабадош, об'єктом словника є слова:

що відрізняються від літературних лексично: *грезен, гул'укати, ма'чати* та ін.;

які відрізняються від літературних тільки семантикою: *молодиц'а* «молода (на весіллі)», *майже* «мабуть» та ін.

спільнокореневі з літературними, але відрізняються словотворчою структурою: *безд'іткый, заголений, по'малы* та ін.;

спільні з літературною мовою своїм звуковим складом і лексичними значеннями, але відмінні стилістично: *бол'ис'у', гдл'овник, даві, даде, о'тиц'* та ін.;

які мають інші, ніж у літературній мові, граматичні ознаки: *у'луй, ч.р., бры'во, с.р., пун'*, ч.р. та ін.;

що відрізняються від літературних місцем наголосу: *везти, дун'ка, нести, реше'то, сирота* та ін.;

фонетичні варіанти літературних слів, що зазнали в говірці нерегулярних фонетичних змін: *дол'івати, слота, удый'ти, удом':ати* та ін.;

вживані дітьми і в розмові старших з дітьми (т.зв. дитяча лексика) і відсутні в літературній мові: *тава, мин'ка, па'пати (-ткы), с'паткы* та ін.;

специфічні власні назви: а) імена людей: *Ул'ана, Ми'гал', Митро, Цил'о* та ін.; б) прізвища, що вживаються в говірці і як апелятиви: *Криволабиш, Пеле'хач, Пулош* та ін.; в) мікропоніми: *Га'тові, Зав'хабы, Куз'тovy* та ін.

Словникові статті вміщують традиційну для більшості діалектологічних лексикографічних

праць такого типу інформацію: реєстрове слово, коментар щодо граматичних та функціональних особливостей лексеми, значення і контекст. І. Сабадош обрав традиційний, зручний у користуванні алфавітно-гніздовий принцип викладення матеріалу, об'єднав в одній словниковій статті фонетичні і акцентні варіанти, оригінальні фонетичні явища. Для відтворення точного звучання діалектних слів у словнику використано й засоби фонетичної транскрипції. Більш детальна інформація про передачу тих чи інших звукових змін, про вимову окремих голосних та приголосних звуків подається у розділі «Структура словникової статті» (с. 8–10).

Цінність словника визначають насамперед якісний склад зафіксованих лексем чи фразем, точність відображення їхньої семантики, відтворення функціональних ознак слова (наявність чи відсутність тематичної віднесеності, часова, стилістична маркованість та ін.). Автору вдалося вловити і відтворити найтонші стилістичні відтінки слів, а також врахувати динаміку лексичної системи марамороської говірки. Відмежування архаїчних елементів на тлі активно вживаних передано спеціальною ремаркою *заст.* Таких одиниць у словнику чимало, що дозволяє простежити історію марамороської говірки і традиційної культури її носіїв, а також підтверджує ретельність, дбайливість автора у з'ясуванні якісних і кількісних змін лексикої рідної йому говірки. Як засвідчує словник, найбільше піддаються архаїзації конкретні побутові реалії, які постійно використовуються і змінюються людиною. Наприклад: *кал'га* «груба, грубка» (с. 138), *куфер* «валіза, чемодан» (с. 157), *лоса* «облігація державного займу в населення» (с. 163), *терлиц'а* «прилад, за допомогою якого тіпають коноплі» (с. 350), *тинта* «чорнило» (с. 351) та ін. Лексеми ж, які виходять з ужитку, позначаються у словнику ремаркою *рідк.* Наприклад: *мах'лар'* «обманщик, ошуканець, шахрай» (с. 169), *тин'аз'і* «гроші» (с. 229), *чіж'мар'* «швець» (с. 416) тощо.

Оцінюючи словник, слід з'ясувати, чи він належним чином розкриває семантику реєстрових слів. На нашу думку, І. Сабадошу повністю вдалося реалізувати поставлене завдання – достатньо повно відтворити семантику діалектних слів рідної говірки. Особливістю рецензованого словника є те, що він допомагає користувачеві виявити найтонші нюанси значень деяких слів, напр.: *Сукатися* [сукатис'а], *сучес'а, недок.* 1. Намотуватися (про нитки для ткання полотна). *Абы т'кати, ниткы с'а сучут на ц'івку.* 2. Скручуватися з кількох ниток в одну. *Пересуч сучес'а з двох-тр'ох ниток.* 3. Тертися, розбиваючись на дрібні шматки (про скло, кераміку і под.). *Скл'анча'на по'суда на свал'бах с'а доста читаво суче.* 4. Лушити (теревити) качани кукурудзи. *Ст'руче с'а суче качном ис ст'рука.* Див. ще *исс'уквати* (с. 346). Однак у деяких словах не розмежовано пряме й переносне значення: *таван* «вид великих домашніх гусей» і «зажерлива людина» (с. 55), *начорно* «чорним кольором» і «за спекулятивною ціною» (с. 201), *па-*

му¹товий «бавовняний» і «дуже хворобливий, слабкий здоров'ям» (с.217) тощо.

Як відомо, серед актуальних проблем сучасної мовознавчої науки є вивчення окремих тематичних груп лексики. «Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» є невичерпним джерелом вивчення і поповнення термінологічної системи української мови, матеріалом для створення термінологічних словників живої народної мови. У цілій низці словникових статей представлені анатомічні, ботанічні, ентомологічні, етнографічні, зоологічні, метеорологічні, мисливські, млинарські, рибальські, ткацькі та ін. назви. Причому подаючи ботанічні, зоологічні, іхтіологічні назви, І. Сабадош дотримується сучасної лексикографічної практики, яка передбачає у тлумаченні цієї номенклатури подавати національну літературну назву та латинський науковий відповідник: **гарч**, ¹ча, ч., *ixtiol.* Сом (*Silurus glanis*) (с. 45), **грѣзен** [Грѣзен], зну, ч., *бот.* Виноград (*Vinea vitis*) (с. 52), **дьондочкы** [д'ѡнд'уч'кы], ¹чок, мн., *бот.* Конвалія травнева (*Convallaria majalis*) (с. 82) тощо.

Широко представлена в словнику номінація будівельної, кравецької, столярної, швейної справ, а також лісорубська, мисливська, млинарська, рибальська, сільського господарства, ткацька та інша лексика. Особливий інтерес ці одиниці викликають ще й тому, що останнім часом простежується процес архаїзації багатьох із них.

Надійним матеріалом для дослідження розвитку мови, історії духовної культури народу є представлена в словнику обрядова лексика, яка зазнає відчутних змін в українській мові. Це головним чином номінація весільного і родильного обрядів: *гус'кы* «дівич-вечір» (с. 54), *ладкан'е* «співання весільних пісень під час виготовлення вінків для молодих, заплітання молодої тощо» (с. 158), *крижма* «біла матерія, яку дають хрещені батьки новонародженій дитині» (с. 154) та деякі ін.

Неповторність і специфіка образних засобів обстежуваної говірки особливо відчутна в ряді фразеологізмів, поданих у словнику: **і гылы й кылы** – усе підряд (с. 47), **гійаба д'іло** – не можна зарадити чому-небудь, нема ради (с. 48), **ур'вати кыло** – надриватися від піднімання вантажу (с. 142), **раз у рот** – один ковток (с. 324), **шл'ак бы трафив кодо** – уживається як лайка, що виражає недобре побажання кому-небудь (с. 422). Як зазначає автор, «прислів'я і приказки використовуються як ілюстрації до реєстрових слів, а ідіоми позначені ромбиком (◆) і подаються в кінці словникової статті.

Лексикалізовані словосполучення (складені назви) також містяться в кінці словникової статті і сигналізуються рівностороннім триутником (▲)». Напр., **глу'хый**, ¹ха, ¹хе. Глухий. ▲**Глу'ха жа'лива**, *бот.* – глуха кропива біла (*Lamium album*) (с. 48); **грѣбінь** [Грѣбін'], бін'а, ч. Грѣбінець для розчісування волосся. ◆**Грѣбін' упав у відро** – порожнє відро (с. 52).

Оскільки словник призначений насамперед для наукового вжитку, І.Сабадош подав тут і вульгарну та сороміцьку лексику, поділяючи в цьому зв'язку погляди Й. О.Дзендзелівського, який вважав, що у словниках варто передбачати місце і для цих давніх за своїм походженням лексичних одиниць. Це слова, які характеризують людину щодо різнопланових її стосунків з іншими людьми і пов'язані з особливостями психології і духовної культури носіїв говірки.

У словнику І. Сабадош подав інформацію, яка стосується походження переважно іншомовних слів. Так, до окремих назв, в основному запозичень, подається його іншомовний відповідник: **луйтра**, ¹ы, ¹ж. Дерев'яна драбина. Пор. угор. *létra*, нім. *Leiter* (с. 164), **магніш**, ¹а, ¹ч. Магніт. Пор. угор. *mágnés* т.с. (с. 165), **ранцы**, ¹у, мн.; одн. ¹ранца, ¹ы, ¹ж. Вертикальні складки на жіночому платті. Пор. угор. *ránc* «складка» (с. 305). У словнику широко відтворено запозичення з угорської, румунської, німецької, польської, словацької та інших мов, які засвідчують інтенсивність міжетнічних контактів на Закарпатті, сприяють вивченню їхньої тематичної належності, особливостей формальної адаптації іншомовних нашарувань у мараморській говірці. Перше місце серед запозичень, безумовно, займають мадяризми. Науково вартісними є наведені в словникових статтях вказівки на іншомовні джерела поповнення словникового складу говірки: *канча* «застібка» (пор. угор. *kapcsa* «клямба») (с. 138), *ку'растра* «молозиво» (пор. рум. *corastră*, діал. *corastră*, лат. *colostrum* т.с.) (с. 156), *фест* «міцно, сильно» (пор. нім. *fest* т.с.) (с. 398), *моц'* «міць, сила» (пор. пол. *moc* т.с.) (с. 177), *ху'добный* «бідний» (пор. словац. *chudobný* т.с.) (с. 405) та ін.

Впадає у вічі багатство синоніміки у словнику: *балан'кач*, *бата'лув*, *бат'рым*, *ш'муїла* «нікудишня, непутяща людина; нікчема», *ба'ци*, *ба'циаж* «хіба, невже; чи», *веречи*, *ш'пурити* «кинути», *довой'титис'а*, *долармо'ватис'а* «дійти до небажаних наслідків через сварки, бійки», *застарый*, *постарый*, *старучко'ватый* «старіший, ніж звичайно або потрібно, старуватий» та ін. Подекуди фіксуються у словнику й антоніми до назв: *замало* – *завелико* (с. 102), *замолодый* – *застарый* (с. 103), *зарідко* – *загусто* (с. 109), *натвердо* – *намн'акко* (с. 197) та ін.

У рецензованому словнику зафіксовані сучасні засоби розрізнення полісемії та омонімії, напр.: **насука'ти**, ¹сучу, ¹сучеш, *док.* 1. Насукати багато ниток. 2. Намотати нитки на шпульку для ткання. 3. Натерти. 4. Налущити (натеребити) багато качанів кукурудзи (с. 197). Пор. ще: **Пак**¹, ¹а, ¹ч. Пакунок, посылка (поштове відправлення). **Пак**², *присл.* Потім. **Пак**³, *част.* *підсил.* Уживається для підсилення експресивності висловлювання, підкреслюючи значення того слова, перед яким стоїть (с. 216). Проте важко погодитися з автором, що лексема **нагуча'ти** «1. Накричати, нашуміти. 2. Вирости великим, у великій кількості» (с. 182) – багатозначне слово. На нашу думку, це омонімі.

Представлена в словнику лексика виявляє семантичну специфіку порівняно з іншими говірками Закарпаття: *кыдати* «бризкати, хлюпати» (с. 142) – пор. верхов. *кыдати* «складати велику копицю сіна»; *кыцкати*, *кыдыкати* «давати малими порціями, потрохи» (с. 143) – пор. верхов. *кыцкати* «котити»; *настаро* «по-старому» – пор. верхов. *настаро* «гордо»; *попукач* «дятел» (с. 261) – пор. верхов. ірон. *попукач* «невеликий трактор» та ін. Проте значна частина лексем вживається в закарпатських говірках (правда, в різних фонетичних варіантах): *сав'тыр'а*, *кымак*, *кора'гов*, *ко'равка*, *скомы'татис'а*, *ток'мити*, *тра'фрунок*, *тре'пета*, *серен'ча*, *шор* та багато ін.

Особливо цінним у словнику є багатий ілюстративний матеріал, який дає змогу діалектологу відтворити найменші нюанси живого діалектного мовлення. Неабияку наукову цінність мають паремії, що подані тут як ілюстрації до багатьох реєстрових слів: *л'ітше ближый су'с'ід ги далекий брат* (с. 26); *вад' пан, вад' про'нав* (с. 33); *шут'ый бык чо'лом бйе* (с. 427) тощо.

Важливою складовою кожного словника є граматична характеристика слова. Автор рецензованої праці досить послідовно подає відомості про частини мови, їхні граматичні (рід, число, відмінки) та граматично-семантичні категорії (категорія збірності). Зокрема граматичні ремарки для іменників містять такі вказівки: флексію родового відмінка, вказівку на рід, число, для прикметників – закінчення жіночого і середнього роду і називного відмінка однини; для дієслів – флексію 1-ої та 2-ої особи однини теперішнього часу, для безособових – закінчення 3-ої особи однини, ремарки, що вказують на вид, безособовість тощо.

На частини мови приналежність слів вказують ремарки, які подаються тільки до займенників, числівників, прислівників, службових слів і вигуків.

Типові ознаки мараморської говірки відображено в розмаїтті лексико-граматичних розрядів іменників, серед яких особливе місце займають збірні й абстрактні назви. Наприклад: *гуслан'е* (с. 54), *жесбраче* (с. 84), *копа'чул'е* (с. 149), *мал'ован'е* (с. 167), *п'сота* (с. 297) та ін. Впадає в око наявність у словнику значної кількості множинних іменників: *гул'кы* «веселе, з розвагами, танцями і т. ін. проведення часу» (с. 54), *дйбр'і* «непрохідний чагарник, нетрі» (с. 61), *ревы* «плач» (с. 306) та ін. Цікаво відзначити, що в говірці с. Сокирниця, за свідченням І. Сабадоша, активно вживаються дієприкметники пасивного стану типу *замел'дований*, *на'догнаний*, *на'скар'ідований*, *на'фысканий*, натомість дієприкметники активного стану теперішнього часу відсутні.

Як видно з наведеного матеріалу, в говірці Сокирниця побутує й чималий арсенал прислівників для вираження обставинних, обставинно-атрибутивних, предикативних і модальних значень: *варе-де* «будь-де» (с. 35), *ітешно* «прудко, спритно, швидко» (с. 136), *наполы* «пополам, наполовину, надвое» (с. 192), *п'латно* «корисно»

(с. 233), *майже* «мабуть» (с. 166) тощо. Варто відзначити, що в кількісному плані цей лексико-граматичний клас слів у рецензованій праці посідає належне місце після іменників, дієслів і прикметників.

Позитивним у рецензованій праці є відображення мотиваційних, словотвірних зв'язків лексики. Уводячи до реєстру словника похідну мотивовану номінативну одиницю, автор досить послідовно апелює до твірного (мотивуючого) слова. Наприклад: **мадяр'онка**. Жін. до **мадяр'он** (с. 166), **поморд'ушений**. Дієприкм. пас. мин. ч. до **поморд'ушити 1, 2** (с. 255), **увірено**. Присл. до **увірений** (с. 363) тощо.

На особливе схвалення й увагу заслуговують додатки до словника, в яких розміщені тексти, записані в говірці с. Сокирниця. Як зазначає автор, «ці тексти записані на магнітофонну стрічку в селі Сокирниця протягом 2004–2005 років і передані тут спрощеною фонетичною транскрипцією, яка відрізняється від діалектних записів, поданих у нашому Словнику, лише деякими деталями» (с. 430).

Особливо відзначимо смак автора у доборі текстів. З них читач отримуватиме уявлення про звичаї, вірування, побут, типові заняття закарпатців – про сплавляння лісу плотами, про обробіток землі, приготування сиру, про роботу в колгоспі тощо. Цінними є етнолінгвістичні матеріали, зокрема описи весільного обряду, розповіді про сватання, сам процес весілля (с. 438–441, 467–468), про звичаї, яких слід дотримуватися на Великдень (с. 435, 463–464, 474), Різдво (с. 463). У додатках містяться також коломийки (с. 471), колядки (с. 463). Цікаво читаються спогади про те, як жилося давно (с. 435), про службу у війську (с. 450), про те, як колись одягалися (с. 461). Фантастичний сюжет вплітається у розповіді про нечисту силу (с. 444–449). У багатьох випадках вказано, що треба робити, аби позбутися такої напасти.

Кожен текст – це міні-ілюстрація говірки, навіть у таких невеликих за обсягом текстах простежуються найголовніші риси закарпатських говірок, напр., [у] на місці етимологічного [о]: *Митрув* (с. 172), *гуд* (с. 53), *гур'кый* (с. 54), *вув'ц'а* (с. 42), *допузно* (с. 73), *пув'драга*, *пув'живо'та*, *пув'л'ітер*, *пув'час* (с. 297); збереження давнього [о] в словах: *бо'гач*, *бо'гатый*, *бо'гатство*, *бога'чув* (с. 27), *го'разд*, *гораз'ды*, *гораз'дован'е*, *гораз'довати* (с. 51), *ко'чан*, *ко'чан'е* (с. 152); давні *рь*, *рь*, *ль*, *ль* між приголосними звучать, як *ры*, *лы*, *ыр*: *блы'ха* (с. 27), *бры'во*, *бры'ва* (с. 30), *кыр'вавити*, *кыр'вавый*, *кыр'ниц'а*, *кыр'ничка*, *кыр'ничний*, *кыр'тина* (с. 142); у дієсловах літературному префіксу *ви-* відповідає *у-*: *увал'ати* (с. 362), *ука'шлати* (с. 375), *ули'шати*, *уладити*, *улежатис'а*, *ускр'єтати* (с. 386); інфінітивні форми з основою на *г* і *к* закінчуються на *-чи*: *л'а'чи* (с. 165), *мо'чи* (с. 177), *веречи* (с. 36), *пе'чи* (с. 229), *ут'єчи* (с. 389); частка *с'а* може знаходитися після дієслова і перед ним (навіть через кілька слів): *кул'ко с'а мей утил'а'зововати?!* (с. 389); *пуй'иш вс'о шчо с'а*

напаро'вало (с. 388); вживання енклітичних форм займенників: *уш'тіцкали н'а бі'тангы в'ребра* (с. 396), *за'гусла фарба, треба ми фірнау* (с. 399); *тот чулу'вік, ут'куй го т'амл'у, усе хыравііе* (с. 403).

Відзначимо, що автор словника дуже точно передав усі нюанси діалектного мовлення, з його поля зору не випала жодна деталь.

Рецензований словник Івана Сабадоша – найповніша фундаментальна інформація про діалектне мовлення однієї говіркової системи. Він вводить до наукового обігу велику кількість нових слів і нових значень уже відомих слів.

Приємне враження справляє високий поліграфічний рівень видання, яке своєю якістю може бути розраховане на довгі роки користування.

«Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» – безперечний здобуток української діалектної лексикографії, результат багаторічної праці професора Івана Сабадоша. Він стане корисним діалектологам, фольклористам, етнографам, учителям, письменникам, журналістам, і всім, хто цікавиться живою народною говіркою. Фонетична, семантична і граматична самобутність репрезентованих у словнику лексем відбиває не тільки особливості марамороської говірки, але й історію її носіїв, а тому має важливе значення і для вивчення історії закарпатського діалекту зокрема та української мови в цілому.

*Ольга Миголінець, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови*

*Ольга Пискач, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови*

ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ МЕТАМОРФОЗ ІЛЛІ ГАЛАЙДИ*

Відомий український письменник і літературознавець Словаччини Ілля Галайда (нар. 1931) належить до тих рідкісних особистостей, яких Бог щедро обдарував багатьма талантами. Пряшівчани добре знають Іллю Павловича як чудового лектора, педагога, плідного науковця, пристрасного публіциста і декламатора, співака і художника-скульптора. Не одне десятиліття на сторінках «Дуклі» чи окремих збірників Ілля Галайда публікує і свої переклади з доробку знакових словацьких поетів. Тож вихід у світ упорядкованої ним антології сучасної словацької поезії «Із кузні часу» (2007) був дійсно й очікуваним, і закономірним.

У передмові до книги «Двадцять п'ять моїх метаморфоз» перекладач подає коротеньку історію перекладу словацьких авторів в Україні, зупиняючись, передусім, на таких ґрунтовних виданнях, як «Антологія чеської і словацької поезії» (1964), «Слов'янське небо» (1972), «Веселка Татр» (1982), «Відкритий дім» (1982), «Антологія словацької поезії ХХ століття» (1997). Набравшись відваги, Ілля Галайда зробив спробу продовжити цю благородну традицію і запропонував читацькому загалу словацьку поезію кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Митець зізнається, що прагнув перекладу вірного і гарного, намагався бути максимально близьким до оригіналу, щоб у перекладі засвітилася душа кожного словацького поета. «Сучасний читач – шанувальник поезії, – пише Ілля Галайда, – заглянувши в антологію, може подумати: невже це у словацькій поезії найкраще? Кожен має право на подібні сумніви, бо мій підхід до відбору поетів

та творів, певна річ, дуже суб'єктивний – велінням душі і серця я знаходив себе в них. Доводилося, відбираючи і перекладаючи вірші кожного з них, двадцять п'ять разів перевтілитись, щоб проникнути у їхні душі і серця й осягнути спорідненість наших душ, торкнутись живучого коріння слов'янського генотипу...» (С. 4). Відтак перед українським читачем відчинилися двері у поетичний світ таких митців, як Ю. Андрічик, Я. Бузаші, С. Вайгл, А. Валцера-Бацігалова, М. Гаугова, Є. Голбова, Е. Я. Грох, Я. Замбор, Я. Канторова-Балікова, М. Касарда, В. Ковалчик, М. Кочан, Б. Красновський, Й. Лайкерт, М. Мілчак, А. Ондрейкова, М. Отченаш, Д. Подрацька, В. Прокошова, М. Ріхтер, Я. Стахо, Р. Чіжмарік, Л. Шімон, О. Штефанко та П. Янік.

Дехто зі згаданих репрезентантів уже перекладався українською. До прикладу, добірки віршів Я. Бузаші та Я. Замбора увійшли в упорядковану Д. Павличком «Антологію словацької поезії ХХ століття»; творчість окремих поетів презентовано у зінційованому Д. Федакою «Відкритому домі» (лірика М. Касарди у перекладі П. Скунця, Ю. Андрічика у перекладі Р. Лубківського, А. Бацігалової у перекладі В. Густі, Б. Красновського у перекладі В. Басараба, Я. Замбора у перекладі Р. Лубківського та П. Скунця); лірика Я. Бузаші (пер. Д. Павличко), Я. Замбора (пер. Д. Павличко, Р. Лубківський), Я. Канторової (пер. С. Майданська), В. Ковалчика (пер. П. Марусик, Р. Лубківський), А. Ондрейкової (пер. С. Жолоб), Я. Стаха (пер. В. Забаштанський, Р. Лубківський), Р. Чіжмаріка (пер. Р. Качуровський, Р. Лубківський) увійшла в упорядковану Р. Лубківським антологію «Веселка Татр»; творчість Й. Лайкерта уже вийшла в Україні у творчій інтерпретації І. Галайди двома книжками – «Вечоріння» (2002) і

* Із кузні часу. Антологія сучасної словацької поезії у перекладах Ілли Галайди. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття» – Пряшів: Спілка українських письменників Словаччини Видавництво «NITECH s. r. o.», 2007. – 210 с.